

МЕДИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ПРОФИЛ НА СЕСТРИНСКАТА ПРОФЕСИЯ

К. СТЕФАНОВА И П. ДОБРИЛОВА

Филиал „Проф. д-р Ив. Митев“ – Враца, Медицински университет – София

MEDICAL AND PSYCHOLOGICAL PROFILE OF THE NURSING PROFESSION

K. STEFANOVA AND P. DOBRILOVA

Subsidiary “Prof. Dr. Ivan Mitev” – Vratsa, Medical University – Sofia

Резюме. Целта на настоящия обзор е да се анализират изискванията към сестринската професия по отношение на здравните, физиологичните и психологичните качества на личността, като значими фактори за успешна професионална реализация. Понастоящем липсва надеждна система за професионален подбор, както и достатъчна информация за медико-психологичните изисквания към сестринската професия. Тази информация е от съществено значение за правилното професионално ориентиране. Това е дейност, която очертава пространството за предпазване на професионалиста по здравни грижи от травмиращото влияние на неподходящ и неотговарящ на възможностите и способностите на съответното лице сестрински труд.

Ключови думи: професионален подбор, сестринска професия, медико-психологически изисквания

Summary. The purpose of this review is to analyze the requirements for the nursing profession in terms of the health, physiological and psychological qualities of the individual as an important factor for a successful career. There is no reliable system for professional selection currently and sufficient information for the medical and psychological demands on nursing profession. This information is essential for proper professional orientation. This is an activity that outlines space to protect the nursing professional from the traumatic effects of nursing work, which is inappropriate and incompatible with the individual's capabilities.

Key words: professional selection, nursing profession, medical and psychological requirements

Медицинските сестри са една от най-многостранните професионални групи в здравната система на всяка държава. По тази причина влиянието на сестринското съсловие върху хода на провежданата здравна реформа е от съществено значение. Нарастващите потребности от медицинска помощ при ограничените финансови ресурси през последното десетилетие поставят на преден план въпросите за пълноценното използване на сестринския труд, с оглед подобряване на достъпността и качеството на медицинското обслужване. Неминуемо това ще осигури съпричастността и приобщаването на медицинските сестри към процесите на промяна и развитие на българското здравеопазване.

Медицинската сестра работи съвместно и във взаимодействие с лекаря, като изпълнява отговорни задачи в различни сектори на здравеопазването, полагайки комплексни здравни грижи за физическото, психичното и социалното здраве на населението. Ето защо формирането на добър ефективен екип между лекаря и медицинската сестра допринася за изграждане на съвременния стил на медицинското обслужване на пациента. Научни доказателства в тази насока формулират Г. Чанева и Ив. Стамболова (2003, 2008), от една страна, за автономността и отговорността в сестринската практика и от друга – за качеството и контрола на здравните грижи [5, 8].

Целта на настоящия материал е да се характеризират изискванията на сестринския труд към личността на упражняващите го, които да помогнат при правилния избор на професията:

1. Да се посочат медицинските изисквания към сестринската професия.

2. Да се анализират психологичните изисквания към сестринската професия.

С прилагането на професионалния подбор като методичен инструментариум тези индивидуални особености на личността формират професионално поведение, свързано с по-бързо, по-умело изпълняване на сестринските функции, с по-малка умора и без грешки.

Според предмета на труд сестринската професия спада към групата „човек–човек”, т.нар. **социономически професии**.

Професионалното ориентиране е дейност, целяща да предпази медицинските сестри от травмиращото влияние на неподходящ и неотговарящ на техните възможности и способности сестрински труд. По този начин се опазва физическото и психичното им здраве, постига се лична удовлетвореност от труда, повишава се индивидуалната работоспособност, т.е. това са важни предпоставки за добра професионална кариера. Така определянето на пригодността към сестринската професия се основава на оценките на здравното състояние на медицинската сестра и на доброто познаване на медико-психологическите изисквания към професионалната ѝ дейност.

Едно от основните медицински изисквания е свързано с трудовохиgienните условия, при които работят медицинските сестри. В тази връзка условията на труд, влияещи на здравното състояние и работоспособността, могат да се разделят на три групи:

– *фактори на работната среда*, към които се отнасят: факторите на микроклимата (температура на въздуха, относителна влажност и скорост на движение на въздуха), осветление и др.

– *фактори на трудовия процес* – свързани с тежестта и напрежението на сестринския труд, режима на труд и почивка, работното място, работните движения и др.

– *фактори, свързани с трудовата обстановка* – сграда и помещения и връзката

им с други такива, обзавеждане (ергономични изисквания), отопление, вентилация и др.

Известно е, че нездравословните и опасни фактори от работната среда и трудовия процес влияят неблагоприятно върху здравето и работоспособността на медицинските сестри (намаляват работоспособността, водят до по-бързо настъпване на умора и преумора, предизвикват развитие на професионални заболявания, влияят на общата заболяемост – повишена честота, тежест и др.). Освен това медицинската сестра поради контакта си с болни пациенти е изложена на опасност от различни инфекции, алергични прояви и др.

Физиологичната оценка на сестринската професия е свързана най-вече с работната поза (особено при работа с компютърна техника). Работата изисква сръчност на ръцете и точност на движенията. За степента на натовареността на организма значение имат: нарушеният (понякога) денонощен ритъм; неравномерността на трудовото натоварване, съобразено с потока на пациентите; провеждането на различни здравнопромотивни и профилактични дейности и др.

Най-честите функционални заболявания са свързани с нервната и храносмилателната система, с опорно-двигателния апарат и др.

В контекста на гореизложеното от значение са и психологичните изследвания на професията, чиято задача е да разкрият нейната психологична структура. Ето защо всяка професия поставя определени психологични изисквания, формиращи се от професионално необходимите за дейността психични качества. С оглед на поставената от нас цел, приемаме следната класификация:

– *психични качества* – способности, темперамент, характер и др.;

– *психични процеси* – познавателни, емоционални, волеви и др.;

– *свойства на психичните процеси* – устойчивост и разпределеност на вниманието, трайност на паметта, широта на мисленето и др.

Интерес представляват изискванията към психосензорната сфера, които включват зрителни, слухови и тактилни усещания. Друго основно изискване към сестринската

професия е наблюдателността. Пациентът трябва да се наблюдава внимателно и задълбочено. В тази връзка при решаването на различни задачи и действия особено значение имат добрата устойчивост и разпределеност на вниманието, сензорната и дълготрайната епизодична памет, словесно-логичното мислене, най-вече със следните качества на мисловния процес – последователност, гъвкавост и бързина. Също така точността и предпазливостта са важни при извършването на разнообразни процедури и манипулации. Добрите комуникативни способности и използването на словото в подходяща форма, свързано със здравните грижи, създават и поддържат увереността на пациента за ефекта от прилаганото лечение.

По отношение на психомоториката – движенията трябва да са внимателни, а зрително-двигателните реакции изискват добра степен на координация.

Професионалната дейност на медицинските сестри, свързана с емоционалната сфера, изисква емоционално-волева устойчивост (особено за справяне с критични стресови ситуации), любезност и уважение към пациента.

Важно качество в работата на медицинската сестра е и дискретността. Тя трябва да умее да пази професионалната тайна.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се обобщи, че важна причина за напускане на сестринската професия може да се окаже неправилният и необоснован избор. За това допринася и фактът, че липсва надеждна система за професионален подбор, както и достъпна информация за медико-психологичните изисквания

за сестринската професия. Ето защо несъответствието между изискванията и възможностите, обусловено от способностите на организма или предизвикано от професионалната дейност, което не отговаря на медико-психологичските особености на индивида за упражняване на сестринска професия, може да предопредели невъзможността за добро усвояване и удовлетвореност от професията, добра лична мотивация за работа и да доведе до сериозни функционални нарушения в здравното състояние на медицинската сестра.

Библиография

1. Александрова, М. и А. Москов. Развитие на сестринската професия в България и влиянието на европейските държави. Сестринско дело, 2001, № 4,.
2. Борисов, В., Ц. Воденичаров. Реалности на здравната реформа. София, 2000.
3. Закон за съсловната организация на медицинските сестри, акушерки и асоциираните медицински специалисти. Д.В. бр.46/03.06.2005 г.
4. Маринова, П. Съвременната медицинска сестра. Нов ден, 2001.
5. Стамболова, Ив. и Г. Чанева, Качество и контрол на здравните грижи. Мениджмънт на сестринския процес. – В: Управление на здравните грижи. Под ред. С. Попова, София, Филвест, 2003.
6. Стефанова, К. Здравно-промотивни и профилактични функции на медицинската сестра в първичната медицинска помощ. Дис. труд, С., 2015.
7. Чанева, Г. Управленски подходи за ефективни здравни грижи, МУ – София, ЦМБ, 2015
8. Чанева, Г. Качеството на сестринските грижи като приоритет. София, Артик 2001, 2008.

✉ Адрес за кореспонденция:

К. Стефанова
Филиал „Проф. д-р И. Митев”
МУ – София
Университетски комплекс
3000 Враца